

VOJENSKÉ ROZHLEDY

ROČNÍK V.

ČÍSLO 6.

Plukovník gen. št. JAMET, velitel válečné školy:

Jednotné velení ve válkách koaličních.

(Dokončení.)

Veřejné mínění v Německu od konce roku 1914 žádalo, aby byl ustanoven vrchním velitelem operací Hindenburg.

Po nezdaru u Verdunu začínal německý národ pochybovati o neomylnosti velkého generálního štábu a o těch, kteří jej až do té doby řídili: o Moltkovi a potom o Falkenhaynovi.

„Obrátil se proto znovu k muži, který r. 1914 vítězstvím u Tannenberga osvobodil Prusko od ruského vpádu, a který se koncem roku 1915 postavil proti operaci u Verdunu, obrátil se k „národnímu hrdinovi“, jehož obrovitá dřevěná socha byla postavena v Berlíně.“ *)

Německý hlavní stan pod tlakem veřejného mínění navrhl pak rakouskému hlavnímu stanu toto řešení:

Hindenburg bude mítí vrchní velení nad veškerou východní frontou a jako vrchní velitel bude závislý přímo na německém hlavním stanu; nebude však smíti vydávati žádné rozhodující rozkazy bez vědomí rakouského hlavního stanu a bez jeho schválení.

„O tomto záměru se debatovalo za porady obou náčelníků štábu dne 26. července 1916. Conrad jej zamítl; byl toho názoru, že se velitelská metoda, užívána do té doby oběma hlavními stany, úplně osvědčila; že by jmenování Hindenburgovo, přes obdiv k Hindenburgovi, považovala rakousko-uherská armáda za nové a mocné opatrovnictví, a že by místo očekávaného nadšení způsobilo jen nevoli a nespokojenost. Prohlásil, že by proti tomuto jmenování protestovaly zvláště národnosti slovanské a že by tvrdily znova ještě důrazněji a nebezpečněji, že válka jest jen bojem mezi Německem a Slovanstvem. Dodal, že by se pro svou osobu necítil nikterak dotčen tímto jmenováním, ale jako náčelník štábu rakousko-uherské armády že považuje za svoji povinnost plně uplatniti svoji odpovědnost, aby zajistil prestiž mocnářství, armády a rakouského hlavního stanu.“

V hloubi za těmito vnějšími důvody skrývaly se jiné důvody nepřiznané, které souvisely s vážnějšími otázkami o válečných cílech obou císařství.

Rakousko se obávalo, aby německé císařství za této nadvlády nad východní frontou nepozbylo zájmu o osud rakouských provincií, ohrožovaných podniky ruskými, a aby se nevěnovalo jen obraně ruských nebo polských území, kterých dobylo a které by mu byly drahocennou výměnou, až se počne mírové vyjednávání.

Německo však ještě nevyhlásilo válku Itálii. Rakousko, které samo již zápasilo s touto mocností a vidělo, že se Rumunsko hotoví zasáhnouti do zápletky, mohlo se obávat, že bude zas osamoceno proti tomuto novému protivníkovi a kromě toho i tísněno ve volném používání svých vojsk nabízenou dohodou pod Hindenburgovým velením.

Tyto otázky zřejmě vybočují z mezí vedení operací a patří do oboru válečné politiky obou spojenců. Nechci pojednávat o této otázce, která by mě odvedla od mého předmětu, poznamenávám jen, že se mi taková podezírání zdají málo odůvodněna. Německo nemělo

*) Pplk. Corda: „La guerre mondiale“. Paris 1921.

zájmu, aby dalo svého spojence porazit, byť i na podružných bojištích. Cramon zcela správně praví v této příčině: „Byla úplně planá domněnka, že by Německo za určitých okolností nechalo padnout dunajské mocnářství; spíše se mohl předpokládati pravý opak.“

Když záležitost nemohla býti skoncována, přiměli císaře Viléma, aby o ní jednal sám přímo v poradě, které se zúčastnili arcivévoda Bedřich, Conrad, Falkenhayn a Hindenburg (28. července). Dosáhlo se dohody, ale dohoda ta se skončila polovičatým opatřením. Hindenburg převzal od tohoto dne velení nad částí východní fronty. Byl podřízen hlavnímu stanu německému, který se zavázal dohodovati se předem s rakouským hlavním stanem o všech otázkách operačního pásma jižně od řeky Pripetu; pásmo to bylo přikázáno Hindenburgovi.

Hindenburg se ihned zabýval zaváděním pořádku v jednotkách jemu podřízených a jal se bez váhání promíchávati jednotky německé s rakousko-uherskými. Toto opatření však bylo neúplné a otázka vrchního velení zůstala stále nerozřešena.

Německý hlavní stan učinil rakousko-uherskému hlavnímu stanu tento návrh:

„Německý císař bude vykonávati jednotné řízení všech věcí, týkajících se vedení války. Jeho velitelským organem bude hlavní štáb německých polních armád.

Nezávislost hlavních stanů bude dotčena v míře jen krajně potřebné. Hlavní stany budou se vždy předem dohodovati. Avšak vydaný rozkaz musí býti závazně proveden děj se co děj.“

I toto řešení Conrad zamítl a žádal téhož dne telegraficky, aby byl zproštěn svého úřadu.

Císař František Josef nepřijal podané demise svého náčelníka hlavního štábu a nařídil, aby se vyjednávalo dále, podávaje jiný návrh, který „by zaručoval mocnářská práva, důstojnost vojsk mocnářství a pravomoc hlavního stanu rakousko-uherského.“

Vyjednávání bylo obnoveno. Dospělo se v něm tak daleko, že se uvažovalo o zřízení Nejvyšší válečné rady *) pod jednotným velením, když 29. srpna 1916 Falkenhayn postoupil své místo Hindenburgovi.

Conrad považoval otázku vrchního velení za vyřízenou. „Bylo tomu však jinak!“ praví Cramon.

Ludendorff, který ve skutečnosti vykonával velení pod pláštěm Hindenburgovým, nebyl totiž mužem, který by nechával nerozluštěnu otázku, kterou považoval za životní otázku koalice. Zamýšlel ji skoncovat, a to ve svůj prospěch.

Podle Cramona byla tato otázka rozhodnuta dne 6. září 1916 takto:

„Německý císař bude vykonávati vrchní velení. Vrchní německé velení bude míti všechnu pravomoc určovati a prováděti jednotný operační program podle povšechné situace; stanoví zejména společné cíle, množství vojsk, kterých se má použiti, a upraví otázky velitelství.

Německý císař, vykonávaje vrchní velení, bude disponovati různými hlavními stany; náčelníci hlavních štábů budou musiti býti slyšeni před každým důležitým rozhodnutím, a přitom bude snaha, aby se dospělo k naprosté dohodě; všechna opatření, která budou nařízena po této dohodě, budou závazně prováděna.“

*) Viz období s Nejvyšší válečnou radou spojenců, zřízenou smlouvou ralskou.

Pokyny německého císaře bude dávatí náčelník štábu německých armád jménem „vrchního vedení války“, to znamená, že bude Hindenburg — anebo spíše Ludendorff — vrchním velitelem koalice.

Tentokráte se Conrad musil podrobiti.*) Cítil, že má proti sobě všeobecné mínění, a dokonce i mínění svého panovníka.

Ostatně vysvětlujeme si dost nesnadno nechut', kterou až dosud projevoval proti tomuto řešení, neb alespoň nenacházíme jiné příčiny, než důvody osobní.

Conrad byl voják příliš inteligentní, než aby si neřekl, že jednotné velení jest nezbytnou předběžnou podmínkou úspěchu.

Abý vyložil své nepřátelství proti hlavnímu velení německému, dovolával se prestiže mocnářství, tvrdě, že by toto opatření mělo neblahý účinek na spojenecké národnosti, kdyby Němci vykonávali vrchní vedení operací.

Cramon však poznamenává, že tento důvod platil snad pro první období války, pozbyl však platnosti za pozdějších událostí. Prestiž Rakousko-Uherska klesl po Přemyšlu, stoupl však po Gorlicí, po vítězství dobytém za německého řízení. A dodává:

„Zbývají již jen důvody o s o b n í, aby se vysvětlil Conradův odpor k vrchnímu vedení německému. Není zajisté příjemné viděti, jak se omezuje naše moc. Je třeba také dodati, že chování Němců, které se zdálo Rakušanům často hrubé a málo vliďné**), vadilo také smíru a ústupkům a ztěžovalo je.“

Ať je jak je, Conrad konečně odstoupil, protože měl proti sobě silnější vůli, než byla jeho — vůli Ludendorffovu.

Abý se úspěšně skoncovala otázka jednotného velení a aby se překonaly všechny námitky, bylo třeba — podobně jako u mocností dohodových, jak uvidíme v této studii dále — aby působily dvě věci: svrchovaně kritická situace vojenská a osobnost imponující všem.

Po dvou letech války (v září 1916) se zdálo, že je jednotné vrchní velení ústředních mocností uskutečněno.

Pravím „zdálo se“, neboť v praxi bylo toto vrchní velení omezeno. Ludendorff nám to sám vykládá v svých Pamětech:

„Neznali jsme příliš dobře vnitřní hodnoty armád svých spojenců, a nemohli jsme proto na příklad rozhodnouti, zda na italské frontě zůstane jen takový a takový počet rakouských divísí. Bylo třeba vzájemných dohod; nicméně urovnání, která se právě stala, dala hlavnímu stanu německému určitou autoritu, která přinesla ovoce.“

Podle dohody zajišťovali jsme, polní maršálek a já, vedení války na frontě západní a na frontě východní až po Dobruždi. O vedení operací proti Rumunsku bylo nezbytné třeba se dohodnouti s našimi spojenci, a především s Rakousko-Uherskem.

Fronty italská a albánská byly svěřeny generálu Conradovi.

Situace na macedonské frontě, jakož i v Bulharsku a v Turecku vyžadovala naší svrchované pozornosti; nemohli jsme tam však zasáhnouti jako rozhodný činitel.“

Jednotné velení existovalo vůbec jen pro frontu západní a pro frontu ruskou.

*) Conrad však dosáhl toho, že byl připojen k této smlouvě dodatek, který byl chován v tajnosti mezi Německem a Rakouskem; zněl:

„Německý císař se zavazuje, že ve vojenských operacích, jakož i při všech vyjednáváních, týkajících se vedení války, zajistí ochranu a celistvost Rakousko-Uherska, stejně tak jako císařství německého. Kdyby hlavní stan rakouský nemohl přijmouti rozhodnutí vrchního vedení války, musil by se císař Vilém dohodnouti s císařem Františkem Josefem.“

Na základě tohoto dodatku císař Karel, jak uvidíme dále, sledoval novou válečnou politiku, a nabyl opět volnosti ve svém počínání.

**) Tak mluví německý generál! (Cramon.)

Třeba však doznati, že operace, téměř ihned potom (na podzim 1916) zahájené proti Rumunsku podle plánu logicky pojatého, potvrzeného Falkenhaynem, prokázaly výhody, kterých se koalice mohla nadíti do velení tak energického a rozhodného, jaké bylo velení Hindenburgovo-Ludendorffovo.

Dvě armády, jedna jižně od Dunaje pod velením Mackensenovým, druhá v Transylvánii pod velením Falkenhaynovým a obsahující rakouskou armádu arcivévody Josefa, vpadly do Valašska v listopadu r. 1916 a táhly sbíhavě na Bukurešť.

Rumunská armáda, nemající hrubého dělostřelectva a odkázaná sama na sebe, přes svou udatnost a obětavost mohla jen částečně uniknouti tomuto koncentrickému útoku — pozoruhodně provedenému, ale také, třeba říci, obzvláště usnadněnému vypuklým tvarem zemských hranic.

Dne 21. listopadu 1916 zemřel císař František Josef.

Jeho následník, arcivévoda Karel, myslí, že jest jeho povinností postaviti se v čelo svých armád, a rozhodne se převzítí jejich velení.

Arcivévoda Bedřich byl propuštěn, a brzy potom 1. března 1917 je Conrad sám, který se nemůže přizpůsobiti novým velitelským metodám svého mladého císaře, zbaven svého úřadu. Dostal velení v Tyrolsku a byl nahrazen generálem Arzem ze Strausenburga jako náčelníkem hlavního štábu.

Koncem roku 1917 jsme svědky jediné veliké operace, zosnované a provedené spojenými rakousko-německými armádami.

Jest to průlom u Tolmina na Soči, který přinesl ústředním mocnostem velmi skvělé úspěchy a dodal největších nadějí.

Jen s politováním viděl císař Karel, že je nucen přijmouti pomoc německých vojsk pro útok, který nemohl provést jen svými armádami.

Úspěchu na Soči bylo by se mělo, jak se zdá, využití ofensivou z Tyrol, jak ji doporučoval Conrad, který této frontě velel.

Hlavní stan rakouský nechtěl však ničeho slyšeti o záměrech Conradových, domnívaje se, že je především třeba dokončiti započatou operaci. „Německý hlavní stan však,“ praví gen. Kuhl, „podpořoval akční program Conradův, použil však v této věci svých práv na vrchní velení, protože se nechtěl plést do věci rakouského operačního dějiště. Tento příklad ukazuje, jak volně se prováděla kontrola, spočívající v rukou vrchního velení.“ *)

Když se rakouský hlavní stan přidal k tomuto stanovisku, bylo již příliš pozdě, příležitost ušla. Conrad musil pak provést svou ofensivu svými vlastními silami. Dosáhl cenných výsledků, nedostačelných však, aby změnila tvářnost věci.

Bližil se rok 1918, a ústřední mocnosti potřebovaly, aby byl rokem rozhodujícím. Za tím účelem bylo naprosto třeba, aby síly ústředních mocností byly shromážděny a soustředěny pro rozhodující ofensivu.

V této příčině napsal Ludendorff náčelníkovi hlavního štábu rakouského dne 15. prosince 1917:

„Vaše Excelence jest informována o velkém úsilí Francouzů, Angličanů a Američanů, aby vyrvali vítězství v hodině jedenácté. Děj se co děj, nesmíme zmenšiti svého úsilí, ale musíme napnouti své nervy v týlu a na frontě. Výsledky příštích bojů rozhodnou

*) Gen. Kuhl ve spise shora uvedeném.

o budoucnosti Rakousko-Uherska a Německa. Vítězství bude naše, zůstaneme-li pevní bok po boku jako doposud."

A Ludendorff žádá dále, aby Rakousko-Uhersko pomohlo Německu a poslalo na západní frontu všechny jednotky, které by mohlo uvolnit.

Je viděti, že Ludendorff nechce jménem císaře německého vykonávat jednotného velení. Velitel, který místo aby nařizoval, vyslovuje svá přání, není velitel, který velí. On to sám také dokonale uznal.

Generál Arz odpověděl, že žádosti zásadně vyhověl, chtěl však poslati jen jednu nezávislou rakousko-uherskou armádu. Tentokráte se tomu Ludendorff zpěchoval.

V podstatě myslil císař Karel již jen na čestné skončení války, která se přičila předně jeho osobnímu citění, a kromě toho se obával, že by se pravděpodobným výsledkem této války mohla rozpadnouti jeho říše, a že by tím pozbyl koruny.

Neodpoutal se sice od svého mocného spojence — to by mu bylo bývalo velmi nesnadné — přece však tajně nabídl jedné dohodové mocnosti separátní mír a všeobecné sprostředkování.

Povzbuzován svou ženou, císařovnou Zitou, vzpíral se poslati rakouská vojska na francouzsko-belgické hranice, aby tam bojovala sloučená s jednotkami německými.

Co se stalo? Poněvadž nemohlo býti dosaženo dohody o součinnosti německých a rakousko-uherských vojsk, útočila německá vojska na jaře na frontě francouzsko-anglické, rakousko-uherská poněkud později na frontě italské.

Jinými slovy: ústřední mocnosti útočily zase na místech od sebe odloučených.

Rakouská ofensíva na italské frontě se začala v polovici června a úplně ztroskotala. Na francouzské frontě nabyli Němci značných taktických úspěchů, nedobyli však úspěchu strategického, v nějž doufali. Hlavní německé velení vidouc, že se jeho zálohy vyčerpávají, naléhalo znovu, aby mu Rakousko-Uhersko poslalo všechny své volné síly.

Maršálek Hindenburg psal koncem června generálovi Arzovi toto: „Mluvě za vrchní velitelství, dovoluji si vyjádřiti svůj názor takto: Rakousko-uherská armáda musí zastaviti útoky v Itálii a poslati co nejrychleji vojska, která se tím uvolní, na západní operační dějiště. Doufám, že Vaše Excelence uzná tuto nezdolnou nutnost a že bude souhlasiti s mým stanoviskem."

V červenci odjely dvě první rak.-uh. pěší divise na západní dějiště. Po nich v srpnu následovaly dvě jiné, potom zase dvě jiné v září. Bylo však příliš pozdě, divise tyto nebyly s to, aby se postavily proti neodolatelnému tlaku sil Dohody, vedených jediným velitelem.

A gen. Kuhl píše tento smutný závěr: „Možno říci, že mezi četnými a rozličnými příčinami, které způsobily porážku ústředních mocností ve světové válce, bylo zejména, že scházelo skutečné a silné jednotné velení. Německu a Rakousko-Uhersku se nezdařilo toto spojení zájmů, které jest nezbytné pro úspěch."

Nemohly-li ústřední mocnosti v praxi úplně uskutečniti jednotného velení vojenského, zakoušely ještě více potíží, majíce uskutečniti hospodářské jednotné vedení války.

Musíme doznati, že problém byl pojat Ludendorffem s rozhodností a rázností, které ho charakterisují. Ludendorff nám však ve svých Pamětech neskrývá všech mrzutostí, které mu způsobilo

pokračování v obrovském problému organisace hospodářského života ústředních mocností. Podle něho musilo Německo přinášeti největší oběti.

Podívejme se, jak se vyjadřuje v svém díle „Vedení války a politika“: „Německý lid a jeho armáda, tedy Německo, jeho bojové síly, jeho spojenci a jejich armády, byly konec konců po stránce zásobovací jeden jediný žaludek, který bylo třeba plnit. Německá armáda postupovala často část svého dílu zemí a tato svým spojencům.

Situace byla obdobná v četných jiných oborech, na příklad v oboru prostředků pro dopravu po železnici, v oboru uhlí, v oboru pohonných hmot, v zásobování tureckých a bulharských armád oděvy, válečným materiálem, obvazy a léky, které jsme vyměňovali s Bulharskem a Tureckem za suroviny na udržování své síly národní a vojenské.

Hlavní stan musil pak sám nebo prostřednictvím generálního ubytovatele, generálního intendantu a náčelníka železničních služeb jednati o otázkách válečného hospodářství a o otázkách dopravních s úřady politickými ve vnitrozemí (zápolí) a s vojenskými a politickými úřady mocností spojených s Německem.

Technické odborné úřady zápolí měly pro tyto otázky velké porozumění; zcela jinak bylo tomu však u úřadů politických. Ty nedovedly pochopiti, jak je válečné hospodářství významné pro vedení války, a tudíž pro její skončení. Kancelář a většina říšského sněmu mysleli, že jiné úvahy než jejich jsou málo významné.“

Význam této otázky vůbec postřehli vedoucí osobnosti až v roce 1916 za potíží problému vyživovacího.

Roku 1916 se snažily Německo a Rakousko-Uhersko, jsouce nuceny poměry, každý pro sebe soustřediti vyživovací zdroje ve státních rukou.

V Německu byl zřízen „Císařský vyživovací úřad“ a v Rakousko-Uhersku „Společný úřad zásobovací“.

„Vlády spojenecké však,“ praví generál Debeney, „nechtějíce sloučiti svoje zdroje, musely v praxi zahajovati zvláštní vyjednávání pokaždé, když se událostmi zrodily nové problémy. Tak bylo za dělení kořisti po výboji v Rumunsku, v Dobruži a Ukrajině, a tato vyjednávání, jak se zdá, selhala.

Když nastala roku 1918 trapná situace, zhoršila se vyjednávání ještě více. Začátkem května r. 1918 nerozpakoval se rakouský generál Landwehr, náčelník Společného úřadu zásobovacího, v naléhavém případě zabavit velké množství vlečných lodí s obilím, plujících po Dunaji do Německa a náležejících Německu, jakož i 2000 vagonů chlebovin, které měly býti poslány z Ukrajiny do Německa. Tento zoufalý prostředek způsobil velmi prudkou zápletku mezi vládou rakouskou a německou.

Pro látky jiné než potraviny byly výsledky lepší; svou průmyslovou převahou bylo Německo svým spojencům nezbytným dodavatelem výzbroje a válečného materiálu, a mělo proto výsadní postavení. Vydatně toho využilo, aby si uchovalo ve spolku vedení ve výrobě a rozdělování výzbroje; německá poselstva, přikázaná spojeneckým vládám, sbírala zakázky a případně zkoumala, jsou-li odůvodněny. Nicméně i v tomto oboru bylo třeba dovolávat se Rakouska; rakouský průmysl nesměl se podceňovati, nechtěl se vzdáti odbytišť na Balkáně, a rakouská vláda také poslala na Balkán poselstva, která soutěžila s Německem. Tyto zápletky způsobily několik smluv mezi oběma spojenci; avšak byly to jen smlouvy nezbytné, týkající se vždy určitých případů, nebylo tu organisace. Stejně tomu bylo s naftou.

Pro dráhy svých spojenců pracovalo Německo tím, že jim dodávalo materiál, kolejnice a vozidla a často technický personál; samo zajistilo provoz na drahách v obsazených zemích, v Srbsku, v Rumunsku a v Rusku, prostřednictvím komise pro polní dráhy. Bezpochyby vysílalo k ředitelství spojeneckých drah důstojníky štábu náčelníka polních drah, aby upravovali otázky mezispojenecké dopravy; to však bylo vzájemné, a spojenecká síť nikdy nebyla pod německým vedením.

Spolek ústředních říší provedl tedy jen nedokonalé jednotné velení a vůbec neuskutečnil hospodářské součinnosti. Kromě nedostatečné předvídatosti a kromě potíží, souvisejících s politickým řízením spojeneckých států velmi odlišným, mají tyto hrubé nedostatky závažnou psychologickou příčinu.

Německá vláda i velký generální štáb si představovaly spolek ústředních říší asi jako my: svrchovaný stát, slučující státy poddané (vasalské). Hlavní štáb německý nevážil si rakousko-uherského velitelství a rakousko-uherské armády, prostředně oceňoval vládu a armádu bulharskou; uznával hodnotu Envera Paši, velmi oddaného jeho věci, vážil si však méně turecké armády.

Byli jsme však na omylu — my mocnosti dohodové — když jsme se domnívali, že by se hlavnímu štábu a německé vládě podařilo uskutečnit zamýšlenou koalici. Nemohla-li ohromná koncepce, koncepce rovnosti ve spolku, proniknout do jejich pruského mozku, byla přece a velmi živá v myslích spojenců; v jejich očích úspěchy vskutku dosažené na východní frontě nestačily, aby napravily prestiž hlavního štábu, silně pochroumaný porážkou na Marně a nezdarem u Verdunu; rovněž nestačily, aby potvrdily převahu německého loďstva, neschopného prolomit blokádu organizovanou anglickým loďstvem. Spojenci proto nabývali potřebné síly, aby se vzepřeli a unikli, pokud bylo lze, německé nadvládě, která, jak cítili, každého dne utužovala jařmo. Za těchto podmínek nebyl vývoj koalice právě nejskvělejší, shodoval se velmi nedokonale s představou, kterou jsme měli o ní my, a kterou pokládal německý hlavní štáb sám za tak oprávněnou. Je pravda, že se ve válce uplatňují zásady někdy, mužové však vždycky.“*)

Krátkce, nezdar Němců na Marně zničil současně strategický plán hlavního štábu německého a zamýšlené jednotné velení u ústředních mocností.

Německý hlavní štáb, jsa naprosto přesvědčen, že německé armády za několik týdnů na hlavu porazí francouzské armády, nepochyboval, že ve chvíli, kdy podnikne rozhodující operace proti ruským armádám, bude mít takový prestiž, že vnutí svou svrchovanost všem ostatním spojeneckým štábům a že bude skutečně a bezesporně vykonávat nejvyšší vedení operací.

Toto jediné a předem stanovené řešení problému předpokládalo však, že bude Francie zdolána před říjnem 1914. Poněvadž se tato podmínka nesplnila a prestiž Německa nebyl obnoven německými úspěchy z konce r. 1914 a ze začátku r. 1915 proti Rusům, vyplynul z toho nevyhnutelný nepořádek ve spolku, který, jak jsme viděli, trval až do srpna 1916. V té době Ludendorff dosáhl toho, že se rakouský štáb uvolil podržít se německému; bylo však již příliš pozdě. Po tažení rumunském, jehož plán zosnoval Falkenhayn po dohodě s Conradem, je Tolmino (v říjnu 1917) jedinou velkou operací, provedenou na rakouské frontě ve shodě s německým hlavním stanem. Hned po Tolminu počala se politika obou spojenců rozbíhat.

Císař Karel, kterého velmi dojímalý příznak pádu dualistické říše, zklamal naděje Viléma II. a začal nejprve osobní politiku smiřovací, později jal se sblížovati s Dohodou.

Za těchto podmínek mohlo býti podrženo postavení jeho štábu jen klamným vnějškem součinnosti se štábem německým. Součinnosti vadily různost obou politik a úplný nedostatek víry ve společný úspěch.

Jednotné velení u mocností dohodových.

Francii a Rusko spojovala obranná smlouva spojenecká. Tato smlouva byla doplněna roku 1892 konvencí, předvíající vzájemnou pomoc branných sil obou zemí a upravující jejich činnost. Francie, tušíc, že bude první obětí německého útoku, přiměla Rusko, aby, obracejíc se sice většinou svých sil proti Rakousko-Uhersku, přece podniklo proti Německu nápor co nejsilnější, aby ulehčilo Francii. Pro tyto počáteční dispoce se o jednotném velení ani neuvažovalo; buď se vůbec nepokládalo za nutné jednati o něm, buď nebylo materiálních prostředků pro ně.

Belgie měla zajištěnu neutralitu smlouvami z r. 1831 a r. 1839 podepsanými velmocemi evropskými i Pruskem.

Jí nikdy nešlo o to, aby ji s některou zemí spojovaly vojenské konvence; domnívala se, že jich nepotřebuje.

Až 4. srpna 1914, když byla integrita jejího území porušena ně-

*) Generál Debeney v přednášce, o níž jsme se shora zmínili.

meckým vojskem, odhodlala se dovolávat se ostatních velmocí, zaručivších její neutralitu.

O Anglii víme, že není její tradicí politickou zavazovati se předem smlouvami, které by byly s to, aby nějakým způsobem omezovaly její nezávislost, tím spíše pak konvencemi, které by národu mohly vnutiti vojenské oběti, kterým není zvyklý.

Poněvadž se však v posledních letech válka francouzsko-německá, vyvolaná Německem, zřejmě rýsovala na obzoru, sepsaly vlády obou zemí r. 1912 dvě noty, které obsahují:*)

1. vzájemný závazek, že se bude společně uvažovati o vhodné vojenské operaci, bude-li jeden z obou národů v situaci, že se bude musit obávat nevyprovokovaného útoku třetí mocnosti, nebo nastane-li nějaký případ ohrožující všeobecný mír;

2. potvrzení plánů eventuální vzájemné kooperace, vypracovaných v dohodě autoritami vojenskými i námořními obou národů.

Jest tam však rovněž zvláště řečeno, že tato součinnost autorit námořních a vojenských nikterak neomezuje „svobody obou vlád budoucím rozhodnutím, zda si vzájemně poskytnou pomoci svými brannými silami“.

Až 4. srpna odhodlala se konečně Velká Británie připomenouti Německu, aby respektovalo smlouvy, které podepsalo, a zasáhla do velkého dramatu.

Vojenská pomoc, kterou poskytla Anglie Francii na souši, byl s počátku jen expediční sbor, t. j. 6 divisí pěších a 2 divise jezdecky pod velením maršála Frenche. Tento sbor, jehož mobilisace se započala 4. srpna, se shromáždil v severozápadní Francii až 23. srpna a měl jen 4 pěší divise a 1 divisi jízdeckou.

Kromě toho byla učiněna dohoda, že tato malá armáda, ač bude bojovati po boku armády francouzské, s jejímiž operacemi bude spojovati operace své, bude míti úplnou „autonomii“.

Maršál French se představil 15. srpna ve francouzském hlavním stanu. Informoval se tam o manévru, který byl očekáván od armády anglické.**)

Na straně francouzsko-anglicko-belgické nebylo tedy smluvného společného počátečního plánu operačního, nepomýšlelo se na žádné jiné dispoziční, aby bylo zajištěno souladné úsilí, kromě vzájemné dohody hlavních velitelů. Z toho vyplynula politování hodná rozbihavost úsilí při vedení počátečních operací.

Belgické vojsko, překvapené rozsáhlým a rychlým německým nápořem, bránilo Lutychu a Namuru s obdivuhodnou chabrostí, nemohlo však učiniti více, a když musilo povoliti přesile nepřátelské, ustoupilo k Antverpám a tam bylo brzy imobilisováno.

Armáda belgická, takto vyřazená, nemohla se zreorganisovati činností nějakého vyššího velení a nemohla se účastniti ani bitvy na hranicích, ani bitvy na Marně.

Anglická armáda, která byla na krajním levém křídle francouzských armád, snažila se zcela loyálně spojití svou činnost s činností V. francouzské armády (generála Lanrezaca). Často však osobní nazírání na situaci a vztahy dosti napjaté mezi maršálem Frenchem a generálem Lanrezacem zaviňovaly velmi traplivou neucelenost operací obou armád, a obě armády musily brzy po bitvě u Charleroi valně ustupovati k jihozápadu.

*) Pplk. Duffour: Cours d'histoire militaire. (Přednášky na Vysoké škole válečné v Paříži.)

**) Nota francouzského hlav. stanu č. 1119 ze dne 16. VIII. 1914.

Směr a rychlost ústupu anglické armády dokazují nedostatek jednotného vedení, které si vrchní velitel francouzský nemá práva osvojit. Nechybělo mnoho, a Kluckovi by se bylo podařilo vklínit se mezi armádu anglickou a V. armádu francouzskou, oddělit ji a francouzskou obklíčit.

Konečně v předvečer bitvy na Marňě podařilo se jen osobním působením generála Gallieniho a důtklivými písemnými žádostmi generála Joffra přimět vrchního velitele anglického, aby se připojil k názoru francouzskému a účastnil se zahájení ofensivy 6. září 1914. Učinil to nikoli bez jakési váhavosti.

Po bitvě na Marňě následovalo to, čemu se říká: „běh k moři“ (course à la mer).

Na obou stranách projevovala se snaha obchvátit nekrytý bok protivníků.

Francouzské vrchní velení snažilo se, aby nebylo obchváčeno německými silami, přemístilo všechna vojska, kterými disponovalo, k severu.

Také anglická armáda byla přemístěna do okolí Artois a do Flander, aby chránila svých námořních základů: Boulogne, Calais, Dunkerque.

Po její levé straně byla armáda belgická, spíše její trosky, které se podařilo — na naléhání vrchního velitele francouzského — od-poutati se od Antverp, a která pod vedením svého krále byla ochotna přijímatí direktivy od francouzského velení.

Na této frontě, ještě neustálené, kde byly promíšeny prvky tří armád a kde se obzvláště pociťoval nedostatek jednotného velení, začali Němci na počátku listopadu zuřivé útoky na výběžek u Ypres.

Povolí-li tento výběžek, bude průlom na Calais, anglická armáda bude zahánána k svým základnům a snad i na druhou stranu průlivu. Situace je velmi vážná.

Na štěstí byl již na místě velký vojevůdce, kterého vidíme na konci války třímati kormidlo vrchního velení.

Generál Foch s titulem „příkazáný generál vrchnímu veliteli francouzskému“ byl určen, „aby koordinoval činnost vojsk anglických, francouzských a belgických, bojujících od řeky Oise až po moře“.

Generál Foch přispěchal ke králi belgickému a vrchnímu veliteli anglickému, kteří již pomýšleli na ústup.

Prvnímu připomněl, jak bolestnou ozvěnu by vyvolala ztráta posledního kousku jeho země, symbolu Belgie, třeba potlačené, ale vždy chrabré.

Druhému dokazoval, že nesmí ztratit ani píď země, nechce-li být odražen k moři. Podařilo se mu přesvědčit ho tak, že změnil rozkaz k ústupu v rozkaz k útoku.

Zkrátka, Foch byl na svém místě. Imponoval neochvějnou energií, nezdolnou důvěrou, přesně pochopuje úmysly nepřítelovy, jasně postřehuje, jakého úsilí lze požadovati ode všech. On oživoval a koordinoval. Byl na tomto bojišti, kde se po druhé rozhodovalo o budoucnosti Dohody, bezesporným vrchním velitelem, o jehož morální autoritě nikdo nediskutoval. Zastavil německý nápor. Zachránil Dohodu po prvé.

Po bitvě u Yprů následovalo období stabilisace na západní frontě. Rok 1914 se končil.

Uhrnem vidíme, že toto první období bylo ohromným soubojem mezi armádou německou a armádou francouzskou, které poskytl

armády anglická a belgická pomoci mnohem spíše morální než hmotné.

Za těchto poměrů není divu, že vrchní velení francouzské, byť ne oficiálně, tož aspoň morálně mělo jakési povšechné řízení operací, které mu ostatně získalo vítězství na Marňe a úspěch na Yseře.

Všimneme-li si však tehdejší korespondence vrchního velitele francouzského, uvidíme hned, s jakými obtížemi se setkával, snaže se přiměti spojenecké velitele, aby přijali jeho názory a ideje. Nastala-li nějaká krise, býval nucen dovolávat se působení své vlády, aby byly provedeny jeho záměry a aby byla soustředěna úsilí, kterých měl zapotřebí. Shody úsilí na frontě západní a východní se dosáhlo jen dohodou obou vrchních velitelů, a to telegramy a zprávami jejich styčných orgánů.

„Nenaráží-li tato dohoda ještě na přílišné překážky“ — praví podplukovník Duffour — „je tak proto, že každý útočí nebo ustupuje, aby se znovu vrátil k útoku; její vady se teprve ukáží, až stabilisace fronty hrubě změní povahu zápasu a dá úsilí ofensivnímu zcela jiný běh.“ *)

Rok 1915 byl dobou pozoruhodného vývoje sil britských.

Není to již pouhý expediční sbor, nýbrž skutečná armáda, která se zřizuje po boku armády francouzské. Mimo to se Italie, která se více a více klonila ke spojení s Dohodou, rozhodla v květnu 1915 vystoupiti proti Rakousko-Uhersku. Vrchní velitel francouzský rovněž stále pocíťoval potřebu souřadného úsilí, spravedlivého rozdělení břemene válečného, společných záloh a j.

Podplukovník Duffour vykládá úsilí vrchního velení francouzského, aby dosáhlo tohoto cíle, takto:

„Nabádá francouzskou vládu, aby působila v Londýně, aby byl uspišen příchod divisí britských. Dopisuje si o této věci přímo s lordem Kitcheněrem.

Když se pak k vyličeným obtížím přidružil ještě pohled na dlouhý ústup armád ruských a na Rakousko-Uhersko úplně připravené hájiti svých hranic proti útoku italskému, nerozpakuje se vrchní velitel intervenovati u vlády v záležitostech vedení války. Dne 24. a 29. června píše ministroví války, že „převládá názor, že spojenci války nevedou...“ a žádá:

1. aby se společné vedení války vykonávalo orgánem, který by sídlil v hlavním stanu francouzském a skládal se ze zplnomocněných zástupců všech spojených národů;

2. aby mu bylo svěřeno velení nad operacemi na veškerém bojišti francouzsko-belgickém.

O několik dní později, dne 6. července, byla v hlavním stanu francouzském v Chantilly zahájena za předsednictví francouzského ministra války konference reprezentantů spojeneckých armád. O hlavní otázce, dané vrchním velitelem francouzským, se nejednalo. Přece však, když byla prohlášena solidarita spojeneckých armád, dohodli se účastníci konference o všeobecném plánu.

Výhody, plynoucí z této porady, byly jisté značné, události však nám brzy ukázaly, jak velice odůvodněná byla dvojí žádost vrchního velitele francouzského formulovaná koncem června.

Tak se ofensiva francouzsko-britská v Champagni a Artois opozdila, poněvadž nebylo „jednotné koordinující vůle, která by udržovala vykonavatele v mezích vyšších zájmů koalice. Byla zahájena 25. září, takže Němci, kteří na počátku měsíce měli nejvýše 6 divisí záloh, měli dosti kdy, aby ve spěchu přivezli z Ruska dva elitní sbory — Gardu a X. armádní sbor — a poslali je na své druhé posice v Champagni a v Artois.“

Záhy potom se komplikovala situace v Orientě. Propukla vážná krise srbsko-řecká, která překvapila politické i vojenské vůdce Dohody.

Anglie chtěla se definitivně vzdáti expedice dardanelské, nešťastně započaté a nedostatečně připravené. Francouzská vláda byla jiného názoru. Cítila, že by tímto odchodem nabyly centrální mocnosti volné ruky nad Egejským mořem a že by odpadlo Řecko.

*) Pplk. Duffour v přednáškách shora citovaných.

ochotné zapomenouti svých závazků vůči Srbsku a spráteliti se s Německem.

Netřeba se již v Dardanelách houževnatě držeti a vyčerpávati, nýbrž jest třeba přejíti do Macedonie a podati ruku Srbsku, které se cítí již zákeřně ohroženo Bulhary.

Britská vláda se konečně přidala k tomuto názoru. Bylo rozhodnuto vyslati francouzsko-britský expediční sbor 150.000 mužů a měl se vylodovati v Soluni počínaje 2. říjnem.

„V těch dnech, více než kdy jindy,“ podotýká podplukovník Duffour, „kdy šlo o osud Srbska, pocítoval se nešťastný nedostatek jednotného řízení koalice. Vrchní velitel francouzský se snažil vyložit své vládě cíle, které měly býti uloženy soluňskému expedičnímu sboru, aby mohl účinně podporovati srbskou armádu. Žádal vrchního velitele italského, aby se účastnil intervence francouzsko-britské tím, že by vyslal vojska buď do Albanie nebo do Soluně, dal vyložit velitelství ruskému, že jest třeba ohroziti Bulharsko okamžitým soustředěním sil v Bessarabii.

Veškerá tato činnost nebyla s to, aby třebas jen o hodinu zadržela srbskou katastrofu.“

Snad by bylo bývalo jinak, kdyby se byly mohly podněty a napomínání vrchního velitele francouzského změnit v přesné pokyny a konečně v rozkazy.

Brzy potom se konala v Chantilly druhá konference zástupců dohodových armád, aby stanovila společný plán pro operace v r. 1916.

Pro zajištění jednotného řízení vojenského v roce 1916 nebyl ještě nalezen jiný prostředek než součinnost vrchních velitelů; ti se měli dohodnouti o pojetí svých návrhů do společného plánu, který měli předložiti svým vládám k schválení.

Nebylo tedy ještě nikoho, kdo by byl měl moc určit formu, postup a rytmus akcí ofensivních nebo defensivních. Měli se sice vrchní velitelé dohodovati, kdyby se však neshodli a kdyby se názory jejich různily, bylo by to zase roztržité úsilí, rozdrobení odpovědnosti a konečně neúspěch.

Ostatně připustíme-li, že dojde k dohodě o projektech, stačí, nastane-li nějaká neočekávaná náhoda — a místo okamžité reakce, vyvolané jediným vrchním velitelem, konají se schůze, diskutuje se, marí se čas, propase se vhodná příležitost, a vůle protivníkov vítězí.

Během roku 1915 pocítuje se vůbec mnohem více než v r. 1914 nevýhoda, že není jednotného nejvyššího velení.

V roce 1914 bojovala francouzská armáda proti Němcům téměř sama, i byl vrchní velitel francouzské armády, jaksi alespoň morálně, postaven v čelo ostatních armád.

Roku 1915 měla armáda anglická již 30 divisí a armáda italská byla úplně zasazena proti Rakousko-Uhersku.

Vrchní velitelé, francouzský, anglický, italský a ruský pokládají se za úplně rovnocenné.

Každý z nich jest odpověden jen své vládě. Není proto divu, že je zajímavá jen fronta, které mají hájiti. Snaží se spolupracovati co nejlépe, to však nedostačuje k zajištění soustřednosti a sbíhavosti úsilí.

Strategické a taktické výsledky roku 1915 nedávají zapomenouti sociální body a ztráty v tomto roce zaviněných roztržitým úsilím, a jediné vrchnímu velení francouzskému přísluší zásluha, že vystoupilo proti němu.

Rok 1916 nepřinesl nápravy chyb let dřívějších.

Na frontě francouzsko-anglicko-belgické je začátek roku ve znamení německé ofensivy proti Verdunu.

Na frontě italské útočí Rakousko a dobývá skvělých úspěchů v Tridentsku.

Brzy potom zahájilo činnost ruské vojsko, aby ulehčilo Itálii. Stalo se tak po intervencích vlád, a zejména vlády francouzské, inspirované hlavním stanem francouzským.

Ofensiva Brusilovova započala 4. června. Obě rakousko-uherské armády, které obklopovaly armádu Bothmerovu, byly poraženy, Rusové znovu dobyli Bukoviny a značné části Haliče. Zajali 400.000 mužů a ukořistili 500 děl.

Italská armáda byla tím ihned uvolněna ze sevření rakouského. Započala ofensivu, uvolnila rovinu vicenskou, zahájila nástup na Terst a dobyla Gorice.

Podobně i na frontě francouzsko-anglické spojené síly francouzsko-britské zastavily bitvou na Sommě definitivně poslední nápor Němců na Verdun.

Tyto „intervence pro uvolnění“, jak byly tehdy nazvány, ukazují, jak důležitá by byla bývala jednota front, která by byla jedinému veliteli umožnila čelit nepříteli v pravý čas a na zvoleném místě.

V posledních měsících roku 1916 vystoupilo na jeviště Rumunsko.

Spojenecká smlouva byla podepsána 17. srpna 1916. Doplněna byla vojenskou konvencí, podle níž mělo Rusko vystoupiti po boku Rumunska, a soluňská armáda měla zahájit energickou ofensivu nejpozději 8 dní po zahájení útoků rumunských.

Tato konvence obsahovala, bohužel, velmi nešťastný odstavec, takto stylisovaný:

„Součinnost spojeneckých armád nepředpokládá, že by některá ze smluvních armád byla podřízena armádě druhé; zavazují se jen činiti svobodně takové dispoice, které vyplývají ze všeobecné situace, z potřeb určeného cíle, ke kterému se směřuje, a z bratrství zbraní.“

Tak bylo rozhodně odmínuto dobrodiní „mezispojeneckého velení“, které jediné bylo s to, aby dosáhlo pozitivních výsledků, koordinujíc činnost armád ruských a rumunských a expedičního sboru soluňského.

Následky toho jsou známy: útok od Solunu, sedmnáct dní po ofensivě Rumunů v Transylvánii; Rusové se zdržovali boje z důvodů, kterých nebudu zde uváděti, a zakročili teprve tehdy, když již rumunská armáda byla vržena na Bukurešť.

A výsledek: za necelých pět měsíců byla rumunská armáda na dlouhou dobu vyřazena z boje, téměř všechno území Rumunska bylo zaplaveno a obsazeno vojsky rakousko-uherskými. Veškeré výhody, ve které doufala Dohoda po vystoupení této mocnosti, byly zničeny. Může býti pádnějšího příkladu neblahé roztříštěnosti a rozbihavosti úsilí?

Za takových poměrů se započal pro dohodové mocnosti rok 1917. Tento rok vykazuje dvě důležité události: na počátku dubna vstoupily do války Spojené státy a ke konci roku zhroutila se vojenská moc Ruska.

Vystoupení Ameriky nemohlo míti vážného výsledku, alespoň vojenského, dříve než za rok.

Francie a Anglie, jsouce si vědomy přesily, již podle svého mínění měly nad Německem vysíleným náporů r. 1916, chtěly zahájit na francouzsko-britské frontě operaci, o které doufali, že bude rozhodná.

Z toho úmyslu zrodil se projekt velké ofensivy francouzsko-anglické, která se měla započítí na jaře.

Generál Nivelle tehdy vystřídal generála Joffra ve vrchním velení. Požívá skutečně vážnosti, které si dobyl na bojišti verdunském v čele 2. francouzské armády. Generál Nivelle byl oblíben u Angličanů.

Po prvé Anglie svolila, aby její vojska, která se měla zúčastniti této ofenzivy, byla postavena pod velení vrchního velitele francouzského. Podepsala za tím účelem v Calais zvláštní konvenci, která byla prvním velmi význačným krokem ke koordinovanému úsilí a k jednotnému velení.

Myšlenka tato dostala se konečně do stadia uskutečnění. Bohužel nebyla tato ofensiva (v dubnu 1917), která nedovedla nepřítele ani překvapiti, ani se dostatečně nepřizpůsobila nové situaci, vzniklé ústupem Němců na linii Hindenburgovu, vybavena materiálními prostředky tak, aby prolomila frontu, kterou mohli Němci podle libosti zesílit. Ztroskotala, nebo lépe řečeno, nedobyla skvělých výsledků, ve které se doufalo.

„Bylo to podnětem k vzájemným výčitkám,“ píše americký generál Bliss,*) „a anglické vojsko mělo za to, že bylo obětováno pro zoutalý pokus, aby zajistilo úspěch svých spojenců.“

Je jisto, že tento poloviční neúspěch působil na smýšlení anglických státníků a velitelů, zbavuje je částečně důvěry v kompetenci a převahu francouzského velení.

Události však jsou silnější než lidé, a nové neúspěchy opět vnutily, na neštěstí příliš pomalu, koordinaci názorů a soustředěné úsilí, kterých se tak nedostávalo Dohodě.

V říjnu 1917 zahájila rakouská armáda za pomoci vybraných německých vojsk ofensivu k dobytí Benátska.

Východní část italské fronty byla úplně prolomena, a Rakušané s Němci, těžce z úspěchu, dostali se až na Piavu a na plošinu Sedmi obcí (Altipiano di Sette Comuni), kde byl konečně přiboj jejich armád zaražen novými silami italskými, podporovanými Angličany a Francouzi.

„Zatím co se uspořádávala italská vojska a organizovala nová fronta na podnět generála Focha, přispěchavšího z Paříže, přejeli přes Alpy ministerští předsedové francouzský a anglický, aby pracovali s italskou vládou. Výsledek této schůzky byla dne 7. listopadu 1917 smlouva rapalská, kterou byla utvořena MeziSpojenecká nejvyšší válečná rada, mající studovati a připravovati vojenská rozhodnutí, týkající se svazu spojeneckých armád.“**)

Byl vskutku svrchovaný čas, aby se použilo všech možných prostředků pro jednotné řízení proti protivníkovi, který, jak se zdá, rozřešil tyto obtíže duumviratem „Hindenburg-Ludendorff“, a který již na počátku 1918 bude mít značnou převahu, až se rozpadne ruská armáda.

Válečná rada v Rapallu rozhodla se pro tuto resoluci:

1. Pro lepší koordinaci vojenskou na západní frontě ustavuje se Nejvyšší válečná rada, ve které zasedají ministerští předsedové a jeden člen vlády každé velmoci, bojující na této frontě.

2. Nejvyšší válečná rada má bdíti nad všeobecným vedením války.

3.

4. Všeobecné plány válečné, vypracované kompetentními vojenskými autoritami, předkládají se Nejvyšší válečné radě, která autoritou zúčastněných vlád zajistí jejich shodu.

*) The Evolution of the Unified Command, Foreign affairs, 15. prosince 1922.

**) Pplk. Duffour, přednášky shora citované.

5. Každá zúčastněná mocnost vyšle do Nejvyšší válečné rady stálého zástupce vojenského, jehož výlučná činnost bude, aby byl technickým rádcem rady.

Nejvyšší válečná rada, takto utvořená zásluhou § 2., byla především politicko-vojenským orgánem, který měl od zúčastněných vlád dosáhnouti, aby byly koordinovány jejich válečné cíle. Generál Bliss v svém pojednání o jednotném velení — výňatek z něho uveden byl již shora — praví všim právem: „Nejvyšší válečná rada neměla býti vrchním velitelem, nýbrž jakousi „agenturou“, aby spojenci přijímali a zachovávali všeobecnou válečnou politiku, se zřetelem na vhodné prostředky, a aby tyto prostředky byly co nejúčelněji roztrženy na různá válečná bojiště.“

Všichni však měli za to, že tento první nesmělý krůček k jednotnému řízení je nedostatečný, a že se bude musit doplnit jednotným velením.

Rok 1918 se ohlásil jako rok vyčkávání, alespoň na počátku.

Cítilo se, že bude s počátku třeba přenechat iniciativu ústředním mocnostem a že bude třeba vydržeti mnohou těžkou ránu, dokud příchod Američanů nedá Dohodě početnou převahu, které potřebuje, aby mohla útočiti sama.

Také otázka „jednotného velení“ zaměstnává vládnoucí osoby a vrchní velitele víc a více.

Vrchní velitel francouzských armád napsal asi v polovici listopadu 1917 své vládě:

„Veškerá opatření, týkající se západní fronty, třeba učiniti bez meškání.

Mohou býti za nynější situace uskutečněna a zajištěna jen dohodou. Je to prostředek, který lze v nejlepším případě připustiti za doby normální; nastane-li krize, může býti osudným. Za nynějších poměrů jest třeba, více než kdykoliv dříve, aby „jednotné velení“ bylo v rukou jediného velitele.“

Bylo-li lze, v případě potřeby, aby se hlavní stany dohodovaly písemně nebo ústně o ofensivních manévrech, které se měly zahájit podle plánu předem smlouveného, nebylo lze stejně spoléhati na takové vzájemné dohodování, když by šlo o opatření proti náhlé iniciativě nepřítelově. V hodinách krize třeba jednati bez prodlení, avšak přece ve shodě, a to již předem vylučuje jakékoliv vyměňování názorů a předchozí dorozumívání.

Všichni viděli, že se bouře blíží, a marně hledali lodivoda, který by pevně držel kormidlo.

O měsíc později, v prosinci 1917, podali členové americké mise ve Francii ve zprávě, zaslané své vládě, tento svůj názor:

„Třeba očekávati, že nastane vojenská krize, že vyvrcholí příštího jara a že pravděpodobně přinese úspěchy ústředním mocnostem, neposkytnou-li Spojené státy vydatné pomoci.“

Tato krize jest zaviněna naprostým nedostatkem vojenské koordinace a jednotné kontroly bojujících vojsk spojenců. Tento nedostatek jednotné kontroly vyplývá z vojenské zářlivosti a z podezřivosti na pozdější národní cíle.“

Toto mínění bude se snad zdáti trochu příkré, a i přehnané. Domnívám se však, že má v sobě mnoho pravdy.

Vidíme, že se otázkou jednotného velení zásadně zabývaly vlastně jen Francie a Anglie.

A vskutku, Francie, veliký národ se slavnou minulostí vojenskou, mající pozemní armádu 2—3 milionů mužů, s tradicí několika století, mající generály, jejichž jména jsou slavně spiata s Marnou, Yserou, Grand Couronné, Verdunem, mající generální štáb, který se po 45 let připravoval k této válce, Francie, pravím, těžko byla by připustila, aby byly její armády podřízeny vrchnímu velení a generál-

nímu štábu, které, ač jinak jim třeba vzdáti jen čest a chválu, sotva existovaly v roce 1914 a neměly ještě prestiže velkých vítězství.

Konečně nesmíme také zapomínati, že se válčilo na území Francie a že jejich 11 departementů bylo zaplaveno nepřitelem. Mohl by anglický generalissimus, při vši své svědomitosti, míti touž starostlivost, touž lásku k zemi a jejímu bohatství jako generalissimus francouzský? Z pouhého lidského stanoviska to nebylo lze, a Francie to dobře cítila.

Na druhé straně stála Anglie, velmoc s národním sebevědomím velmi vyvinutým.

Ji se přičila myšlenka, aby podřídila svého vojenského reprezentanta vrchnímu velitelství, jehož plné ceny a převahy snad ještě neuznávala.

A konečně nebyly snad tyto city trochu komplikovány i jakýmsi podezíráním válečných cílů Francie?

Není zapotřebí připomínati, že Anglie bojovala po celých patnáct let s Napoleonem jedině proto, aby nemohl dáti Francii její přirozené hranice na Rýně.

Kdož pak ví, zda přes všechno slavnostní ujišťování nechce Francie přec jen nabýti těchto přirozených hranic, a zda by vítězný francouzský generalissimus nestrhl spojenecká vojska až k Rýnu, aby tak za sjednávání míru zjednal své zemi právo požadovati této přirozené přehradu?

Tyto mé úvahy — ostatně čistě osobní — vysvětlovaly by dosti dobře tuto „vojenskou žárlivost a nedůvěru stran pozdějších národních cílů“, o kterých se zmiňuje generál Bliss, který jako člen Nejvyšší válečné rady je jistě svědkem dobře informovaným.

Ač bylo jakkoliv, autor zprávy, zaslané americké vládě, o které jsem se již zmínil, psal dále:

„Žádají-li spojenci od nás, Američanů, důtklivě velkého úsilí vojenského, ať se i oni z války tři a půlleté učí naprosté jednotné vojenské kontrole. Žárlivost anárdoznosti podezírání, stejně jako nedůtklivost národního temperamentu musí ustoupiti jednotné kontrole, a třeba i, bude-li toho zapotřebí (jak za to máme) jednotnému velení. Jinak by naši i jejich mrtví obětovali své životy nadarmo.“

V téže době chtěla si Nejvyšší válečná rada, po návrhu generála Focha, francouzského to a vojenského reprezentanta, vytvořiti všeobecnou mezispojeneckou zálohu, aby měla prostředek pro svůj přímý vliv na operace.

Všechny vojenské autority připouštěly a uznávaly, že taková instituce je nutná a nezbytná. Jestliže se velká německá ofensiva, na jaře očekávaná, obrátí jen proti jednomu ze spojenců, jest zřejmé, že žádná národní záloha nebude dosti silná, a že bude třeba dovolávat se záloh ostatních spojenců.

Bude-li však vedena současně proti dvěma frontám (anglické i francouzské), který z obou vrchních velitelů se odváží zhaviti se částí svých záloh, aby pomohl sousedovi? Je patrné, že poměry vyžadovaly společné a všeobecné zálohy.

Generál Bliss však podotýká: „Co mohla znamenati mezispojenecká záloha bez vrchního velitele? Kontrola všeobecné zálohy, schopnost jí veleť, aniž by se tu či onde narazilo na překážky, jest právě hlavní funkcí vrchního velitele.“

Nebudu dále mluvit o diskusích, které způsobila v lůně Nejvyšší válečné rady otázka všeobecné zálohy.

Zásadně byla přijata, ale poněvadž se nezdálo ještě vhodné přinutiti vlády, aby naznačily vrchního velitele, který by disponoval touto zálohou, hledalo se střední řešení. Proto byla zřízena výkonná

komise, mající utvořiti tuto zálohu a manévrovati ji. V čelo této komise byl postaven generál Foch, který podle slov samého anglického ministerského předsedy „byl muž k tomu předurčený svou zkušeností, svou minulostí, svou energií a svou reputací“.

Všeobecná mezispojenecká záloha však zůstala mytem. Byla jen na papíře.

Za této situace zahájil Ludendorff své útoky 21. března 1918.

Je známo, že jeho počáteční úspěchy byly zdrcující. Jakmile se situace poněkud vyjasňovala, pokusil se vrchní velitel francouzský zaplniti mezeru, vzniklou mezi Angličany a Francouzi, novou francouzskou armádou.

Dne 25. března odpoledne oznámil generál Petain lordu Milnerovi, že již zasadil za tím účelem 6 divísi a že se vynasnaží přivést i z jihu ještě 9 divísi. „To je vše,“ praví, „co mohu v této chvíli sehnati. Nesmím nedbat ani nebezpečí postupu Němců podle toku řeky Oise od Noyenu, ani hrozícího útoku v okolí Remeše.“

Vrchní velitel anglický však pomýšlel především, aby chránil své námořní základny v úžině Calaiské.

V dopise zaslaném 25. března hlavnímu stanu francouzskému žádal maršálek Haig, aby francouzská armáda chránila Amiens, a oznamuje, „že armáda anglická povede pomalý ústupový boj, chráníc přístavy úžiny Calaiské.“

Situace vskutku vzbuzovala úzkost. Byl to vrchol krise. Vřed praskl, zbývá jediný lék: jednotné velení. Jak vládnoucí osoby, tak vojenští velitelé nabyli tohoto poznání.

Maršálek Haig telegrafoval do Londýna svému náčelníkovi hlavního štábu, prose ho, aby přijel do Francie s některým členem vlády, aby mohlo býti zřízeno vyšší velení, které konečně sám uznává za nezbytné.

Dne 26. března 1918 byla známá porada v Doullens, které se zúčastnili: prezident francouzské republiky, ministerský předseda francouzský, předseda výkonné komise Nejvyšší válečné rady, anglický ministr války, vrchní velitel francouzský a anglický.

Po výměně názorů bylo přijato a podepsáno toto prohlášení:

„Vláda anglická a francouzská svěřují generálu Fochovi, aby koordinoval činnost spojeneckých armád na západní frontě. Za tím účelem dohodne se (se metra d'accord) generál Foch s vrchními veliteli, kteří budou požádáni, aby mu podali potřebné informace.“

Nebylo to ještě přímé a jednotné velení. Byl to však zřejmý jeho zárodek.

Všimněme si, že se pravomoc generála Focha nevztahuje ani na armádu americkou, ani na armádu belgickou, nýbrž jen na armádu francouzskou a anglickou na francouzské frontě.

Generál Foch mohl se raditi a rady dávat. Neměl rozkazovací práva v pravém slova smyslu.

Výsledek byl podle toho.

Generál Foch byl nucen mařiti svůj drahocenný čas cestami z hlavního stanu do hlavního stanu, aby přesvědčoval vrchní velitele a aby je vybízel, aby činili to či ono, co by jim byl měl přikázati.

Také psal již 1. dubna francouzskému předsedovi ministerstva Clémenceauovi: „Nemohu si stěžovati do nikoho, musím však přesvědčovati, místo abych jednal. Pravomoc vrchního řízení zdá se mi nezbytná k dokončení úspěchu.“

Osmidenní zkušenost přiměla Francii, aby svolala druhou poradu dne 3. dubna do Beauvais, aby napravena byla situace, způsobená poradou v Doullens.

Koordinace, svěřená generálu Fochovi dohodou v Doullens, změněna byla v „strategické řízení operací“, avšak s výhradou, „že má každý vrchní velitel právo odvolati se k své vládě, kdyby se jeho armáda ocitla v nebezpečí následkem instrukcí generála Focha.“

Směřovalo se tedy víc a více k jednotnému velení bez jakýchkoli výhrad.

Poslední krok byl učiněn 14. dubna, kdy se dostalo generálu Fochovi titulu vrchního velitele spojeneckých vojsk ve Francii.

Konečně 2. května byla zrušena i výkonná komise Nejvyšší mezispojenecké válečné rady, pozbyvší významu, a pravomoc generála Focha byla v zásadě rozšířena i na frontu italskou. V zájmu pravdy třeba doznati, že pravomoc vrchního velitele vůči italské armádě byla ilusorní. Vůči Italii mohl generál Foch vyjadřovati vždy jen názory nebo přání, nikdy však dávatí rozkazy.

Ve skutečnosti vykonával generál Foch vrchní velení jen nad vojsky francouzskými, anglickými, americkými a belgickými; doznejme však, že je vykonával bez jakékoliv diskuse a odporu až do skončení nepřátelství. Oposice tedy ustoupila, až když se poznalo, že všechny ostatní prostředky byly marné.

„Jednotné velení bylo přijato,“ praví generál Blise, „nikoli aby se dobylo vítězství, nýbrž aby se zabránilo nenapravitelné porážce.“

Právem poukazuje generál Debeney, že k uskutečnění jednotného velení jest zapotřebí: „působení dvou činitelů, událostí vzbuzujících obzvláště velké obavy a silné osobnosti.“

Jak se stalo, že Anglie, až dosud tak odporující a nepřející jednotnému velení, nejen je přijala, nýbrž za tehdejších okolností první ho žádala?

My si vysvětlujeme věc takto:

Anglie událostmi na jaře r. 1918 poznala, že válka bude během tohoto roku buď prohrána, anebo se prodlouží a potáhne se bez rozhodnutí ještě několik roků. Kdyby se to stalo, musily by se vyčerpaná Francie a Anglie chopiti pomocné ruky Ameriky. Amerika, jejíž zdroje lidské jsou nevyčerpatelné, vyhraje válku, ona však také smluví mír a bude pak diktovati podmínky všem spojencům i nepřátelům.

Toho však Anglie nechtěla děj se co děj. Proto se musila pokusiti dobýti vítězství toho roku, a proto bylo třeba užítí jediného prostředku, který dával naději v spásu, užítí jednotného velení muže, který jediný byl s to, aby je vykonával, a ten muž byl generál Foch.

Jest ctí pro Francii, že mohla poskytnouti této osobnosti, imponující všem: vládnoucím kruhům i vojevůdcům.

Imponoval velkou morální cenou, uznanými vojenskými vlastnostmi, nezdolnou energií, schopností vzbuzovati důvěru, jasně postřehuje nutnosti a možnosti. Foch jevil se jediným mužem schopným, aby zachránil Francii a její spojence. Dějiny potvrdily tento úsudek. Sami Němci to uznali; jako doklad citují jen doznání generála Kuhla: „Že generálu Fochovi bylo svěřeno vrchní velitelství spojeneckých vojsk, způsobilo obrat ve světové válce tak důležitý, jako byla bitva na Marně.“

Nyní stáli proti sobě Ludendorff a Foch.

Nepatří do této studie, abychom vypisovali průběh tohoto velkého souboje.

Jsou známy jeho význačné činy. Základní myšlenka, která vede Foche, jest, aby bylo zachováno pevné spojení armád francouzských a anglických.

Dosáhnuv tohoto cíle, organizoval Foch velení a počal si tvořiti zálohy, zprvu, aby podepřel anglickou frontu, a potom, aby počal ofensivu. Nejdříve se kryje, pak činí výpad.

Tento výpad počal protiútokem 18. července. Vzpomínám si, že jsem četl v německých novinách větu, která mne překvapila správností: „Ve dnech mezi 15. a 18. červencem rozhodl se osud celého světa.“ Je to správné; 15. července nezdar poslední Ludendorffovy ofensivy v Champagni, 18. července úspěch generála Mangina a Degoutta; vítězství přešlo do jiného tábora. Jazyček vah počal se kloniti na stranu Dohody a víc a více se skláněl v její prospěch.

Po čtyři měsíce Foch nepřetržitě vedl úder, trhal a třístil německou frontu, zatlačil ji na francouzské hranice více než dvacetí bitvami, ve kterých zajal 300.000 Němců a ukořistil 6.000 děl.

Zastavil se, až když se poražené Německo vzdalo na milost a podepsalo příměří, nebo spíše kapitulovalo v otevřeném poli, vydavši Dohodě své rýnské pevnosti, své loďstvo a převážný díl svého materiálu válečného i dopravního a j.

Tato kapitola nebyla by úplná, kdybych se, jako při mocnostech ústředních, nezmínil ještě několika slovy o jednotném hospodářském velení dohodových mocností právě tak, jak známo, nezbytném, jako bylo jednotné velení vojenské.*)

Tvořili se koalice, jako se tvořila Dohoda postupným vstupováním Francie, Belgie, Anglie, Srbska, Ruska, Portugalska, Italie a Rumunska do války, musí se její mocnosti dohodnouti, že spojí nejen své vojenské síly, nýbrž i všechny zdroje hospodářské, průmyslové a finanční.

Válku nevedou armády, likvidující neshody na ohraničeném bojišti, nýbrž ozbrojení národové, o jejichž bytí běží. Hospodářské přispění těchto národů k společnému dílu musí býti řízeno právě tak, jako přispění vojenské. V koalici vystupuje tudíž vedle problému řízení vojenského i problém řízení ekonomického.

Sjednání zdrojů, rozdělení prostředků podle potřeby neboli podle úkolů, doprava jejich, doplňování jich — to jsou různé a obzvláště složité problémy koalice.

Vizme, jak jim podle generála Debeneye čelila a jak je rozřešila Dohoda:

„První etapa bylo v každém státě organisování hospodářského života se zřetelem na potřeby války; poněvadž byly tyto potřeby obdobné, vtělily se národní organisace, takto utvořené, rovněž v obdobnou formu; v každém státě tvořily se podobné orgány. Druhá etapa bylo sblížování těchto národních podobných orgánů a slučování jich v jediný organismus mezipojenecký.

Lze říci, že se ve Francii počalo s první etapou již koncem r. 1914 pro nutnou potřebu stříeliva, a obzory se rychle rozšířily tak, že r. 1917 již existovala většina hlavních orgánů.

Stát se musil přičiniti, aby koordinoval úsilí výroby a aby stanovil pořadí, podle kterého se mělo nutkavým potřebám vyhováti. Konec konců mohl jediné

*) K ukončení této kapitoly bylo jako pomůcky téměř výhradně užíváno veřejných přednášek, přednesených v Paříži r. 1922 generálem Debeneyem v Société des Conférences.

stát neomezeně předsevzít tyto operace, úhrnem libovolné, poněvadž jedině on byl nestranný, a zejména poněvadž jedině on jasně znal cíl, k němuž měly směřovat všechny hospodářské síly země, cíl národní: vyhrát válku.

Proto se hospodářská organizace války vyvíjela podle zásad centralizačních:

Centralisace pozemní dopravy, spočívající v rukou jedné osoby, která rozhoduje o její nutkavosti, aby se vyhovělo potřebám armády stejně jako potřebám civilního obyvatelstva.

centralisace dopravy námořní;

centralisace činnosti průmyslové — stát se postupně ujímal vrchního řízení tovarů, státních i soukromých, které nadále všechny pracovaly o uskutečnění programu, společného pro národní obranu;

centralisace shromažďování surovin, potřebných pro průmysl.

Tímto způsobem povstal hospodářský útvar, s počátku dosti neforemný, dosti různorodý, skládající se z druhů z buněk neúplných a nevhodně spojených.

Až do roku 1917 měl stát pro koordinaci těchto různých orgánů jen obvyklá ministerstva, buď ministerstva mírová nebo i nová, jako ministerstvo zásobování a ministerstvo zbrojení a výroby (ministère de l'armement et des fabrications). V r. 1917 byl při předsednictvu ministerstva zřízen vicesekretariát, který měl na starost zajistit při všech záležitostech, o kterých se mohlo rozhodovati jen dohodou ministrů nebo spojenců, koordinaci opatření, kterých požadovalo vedení války.

Zatím co ve Francii postupoval tento vývoj hospodářského systému, stejně potřeby vyžadovaly podobné práce i u ostatních spojenců.

Objevila-li se kterákoliv spojenecká vláda na trhu jako jediný kupec ze svého státu, anebo přišla-li na poradě s programem, který obsahoval buď úplné potřeby nebo úplné zdroje příslušného státu, bylo jednání mezi spojenci obzvláště snadné: stačilo sblížit identické národní orgány, na př. uhelný nebo obilní, aby vznikl orgán, schopný vyřizovati záležitosti uhelné nebo obilní pro všechny spojence. Tato druhá etapa byla zahájena zřízením mezispojeneckého komitétu pro obilí, a po něm se zřizovaly ostatní orgány, až pak v zimě 1917/1918 vznikly dvě velké rady spojenecké.

„Rada nákupní a finanční“ a „Rada pro námořní dopravu“ byly vrcholy, a jejich existence dosvědčovala, že koalice konečně uskutečnila „jednotnou frontu“ na poli hospodářském.

Touto hospodářskou formou koalice bylo okamžitě lze využítí vystoupení nového spojence.

To se ukázalo, když přišli Američané: kdežto vojenské síly Američanů potřebovaly dlouhého roku, aby se jejich výsledky pocítily na bojišti, jejich prostředky hospodářské (továrny, loďstvo, nafta, bavlna) poskytl Dohodě znatelné pomoci za dobu mnohem kratší.

I Ludendorff to konstatoval s jakousi hořkostí v svých „Pamětech“. Když byla takto utvořena bilance všech zdrojů a mohla být stále vedena v patrnosti, zbývalo jen utvořit u armád orgán, který by zdroje rozděloval a dopravoval.

Za tím účelem bylo zřízeno, myslím, v říjnu 1918, Generální ředitelství komunikací a zásobování v poli (Direction Générale des Communications et des Ravitaillements aux Armées), jakési 4. oddělení mezispojenecké, jehož řízení bylo svěřeno francouzskému generálovi.

Maršálek Foch měl tudíž v té době k dispozici úplný pracovní orgán, utvořený jeho vlastním štábem (2. a 3. oddělení) a D. G. C. R. A., pro zásobovací, odsunové a dopravní záležitosti, společné armádám francouzským, anglickým, americkým a belgickým, bojujícím podle jeho rozkazů na západní frontě.

Vznikl tedy alespoň na této frontě jednotný velitelský orgán. Kdyby byla válka pokračovala, byla by se bezpochyby přesně upravitel jeho pravomoc a i rozšířila. „Není pochyby,“ dodává generál Debeney, „že by bylo vzniklo jednotné velení veškeré koalice.“

Z á v ě r.

Čemu se můžeme naučit z této poněkud dlouhé procházky dějinami?

Jsmo zajisté již nyní všichni přesvědčeni, že za situace, v níž je

nyní Evropa i všechen svět, budou mítí příští války nezbytně charakter válek koaličních.

Národy již nebojují za otázky dynastické nebo z ješitnosti, nýbrž z příčin ohrožujících jejich svobodu, nezávislost nebo dokonce existenci. Neshoda, která by se zvrhla ve válečný konflikt, vlivem sympatií rasových, spojeneckých smluv, dohod a zejména vlivem společných zájmů, jistě by povolala Evropu i část celého světa do zbraní, jako to způsobil konflikt rakousko-srbský v r. 1914.

Stát nesmí se spokojiti pouhou národní obranou. Musí se připravovati pro nezbytnou účast ve válce koaliční, kde bude státi po boku svých přátel a spojenců k obraně společných zájmů. Národ, který by se nepřipravoval pro tuto eventualitu, nebyl by s to, aby utvořil jediný celek s jiným národem, mohl by se jen přidružiti a musil by žádati značné a nebezpečné lhůty, aby se přizpůsobil.

Bylo-li však vše za tím účelem připraveno, uspořilo se drahocenného času a bude to zárukou počátečních úspěchů, a ty mohou mnohdy býti rozhodující.

Zkušenosti, nabyté v letech 1914—18, naznačují nám program této přípravy jednotného velení a jednotného hospodář. řízení.

„Příprava jednotného velení vojenských sil,“ praví generál Debeney, „bude uskutečněna vojenskými konvencemi a přípravou mezispojeneckých generálních štábů.“ A připojuje:

„Je zřejmo, že vojenská nebo námořní konvence jest nejúčinnější orgán vojenské přípravy; takové konvence jsou však jen výslednicemi spojenecké smlouvy nebo alespoň dohody. Její důležitost je ohromná; avšak i když bychom si přáli, aby byla co nejpřesnější, nebylo by dosti psychologické doufat, že zavede jednotné velení. Tato otázka zůstane v ní pravděpodobně nerozřešena a rozhodne se až později ve prospěch osobnosti, kterou naznačí události. V každém případě vojenská konvence, založivši součinnost spojeneckých štábů již v míru, připravuje mezispojenecký štáb pro dobu válečnou a připravuje tak i jednotné velení.“

Zdá se, že události až dosud nevyvrátily tohoto tvrzení poněkud filosoficky skeptického. Přesto musíme toho litovati, a musíme doufat, že konečně jednou poučení z dějin ponesou ovoce.

Ačkoliv nás tedy dějiny úplně jasně poučují, že koalice bez vojenského vůdce nejen nemůže zvítěziti, nýbrž že i spěje k záhubě, přece třeba čekat na příznak porážky, aby se uskutečnila tato nezbytná podmínka, kterou by byl moudrý, předvídavý duch předem připravil, i kdyby jí byl měl obětovati osobní ješitnost.

Vždyť připravují-li se základní zásady vojenské konvence, a valí-li jim problém jednotného velení, pro které námitky se jednotné velení zamítá nebo odkládá? Jediné pro otázky prestiže, svrchovanosti, politického zřízení nebo opportunity.

Všecky tyto důvody jsou jen nevhodné záminky. V podstatě týká se vše otázky národní citlivosti a velmi často také nepřiznaných motivů pro cíle války a často i otázky osobní ješitnosti.

Otázky národní citlivosti a cílů války musí řešiti vůdčí osoby, t. j. ti, kterým se dostane těžké a odpovědné povinnosti vésti válku a kteří se budou řídití jedině všeobecnými a podstatnými zájmy koalice, do které vstoupí. Tento všeobecný a podstatný zájem je — vojensky řečeno — nejprve společně vyhrátí válku. Jakákoliv ješitnost nebo národní hrdost, všechny politické ambice musí ustoupiti nutnosti: ustanoviti velitele, který vyhraje válku.

Otázky osobní bývají mnohdy velmi choulostivé a mohou zmařiti veškerou kombinaci (viz Falkenhayn a Cenrad).

Když je určen nejvyšší velitel, cítí se každý vrchní velitel dotčen v osobní vážnosti, domnívá se, že jeho autorita je zmenšena.

Žádný si nepřije představeného, se kterým se bude musit dělit o vavříny, kterých doufá dobýt sám. Všechny tyto pohnutky jsou ne právě krásné. Jsou lidské.

Bylo by ovšem zapotřebí, aby se mohly řešit všechny tyto otázky, aby byla silná osoba, jejíž morální autorita by imponovala všem a tak zmírnila přinášenou obět'. Uznejme však, že nebývá takové osoby vždy.

Může se však hledat a nenalezla-li se, může se zásadně stanovit, který z vrchních velitelů spojeneckých převezme řízení počátečních operací, než události objeví osobu, o které mluvíme.

Na příklad:

Předpokládejme, že by po míru versaillském byl následoval zárukový pakt, který Francii slíbily Anglie a Amerika. Francie byla by pak právem žádala, aby nejvyšší řízení operací bylo s počátku svěřeno vrchnímu veliteli jejich armád. Kdyby bylo Německo znovu útočilo proti Francii, spojené s Anglií a Amerikou, nebyla by zase francouzská armáda, spojená s armádou belgickou, musila vydržet první náraz, nebo alespoň po měsíce být krytem armád anglo-amerických, než by se tyto armády zreorganisovaly a přeplavily přes moře?

Všimněme si nyní Malé Dohody! Není pro nikoho tajemstvím, že státy ji tvořící jsou spojeny spojeneckými smlouvami obrannými. Tyto smlouvy musily, jak máme za to, být doplněny konvencemi vojenskými.

Co zamýšlejí tyto konvence? Řeší otázku jednotného velení spojených sil? Nevíme a nepatří nám o tom zde mluvit.

Máme však za to, že není nesnadné najít základnu pro dohodu.

Možno na příklad rozhodnouti, že jednotné velení nad spojeneckými silami připadne vrchnímu veliteli státu, který byl první napaden, anebo na jehož území budou se rozvíjet hlavní děje operací koalice, nebo který podá největší kontingent vojsk a p.

Takové řešení, jak jsme viděli shora, přijaly v roce 1912 Srbsko a Bulharsko pro válku proti Turkům. Dost dobře se osvědčilo.

Řešení tato nejsou dokonalá, mají však tu výhodu, že čelí obtížím prvních operací a jsou zárodkem dokonalejšího řešení této otázky.

Konečně kdyby si větší koalice, na př. Malá Dohoda, zesílená některou velmocí západní nebo východní, nemohla určit nejvyššího velitele, bylo by si přáti, aby se vlády dohodly o osobě, pro kterou by hlasovaly za toho či onoho předpokladu, a uvědomily o tom tuto vyhlášenou osobu.

„Má-li se dosáhnouti společného cíle několika spojeneckými armádami, stojícími si po boku,“ praví pplk. Revol,*) „jest překonati mnohé elementární obtíže, které jsou na př. různé organisace armád, jejich materiální i morální stav, ne stejná příprava pro válku, různý bojový duch, odlišná opatření pro provádění služeb, jakož i různost jazyků a národního smýšlení.“

Je-li předem označen vrchní velitel koalice, lze studovati opatření, která by zabránila těmto prvním obtížím. Vyhlášený vrchní velitel může se připraviti pro svou velikou odpovědnost, zejména bude-li mít k ruce mezispojenecký štáb.

A generál Debeney praví dále: „Ať jde o státy, spjaté vojenskou konvencí, či o mocnosti, za konfliktu náhle sblížené společnými zájmy, základem veškeré vojenské součinnosti musí být mezispojenecký štáb. Tente štáb bude mít krušnou, avšak nezbytnou úlohu zříditi rychlé spojení mezi armádami všech spojených států a založiti koordinaci operací. Utvořiti takové štáby je věc velmi nesnadná, je třeba mít k ruce důstojníky, umějící jazyk spolicův a znající jeho vojenskou organisaci právě tak, jako názory a mravy jeho země.“

*) Pplk. Revol: Etudes sur le haut commandement en Crimée. Paris 1923.

Tyto důstojníky bude mít Francie v personálu svých vojenských poselstev v cizině, jako je tomu v Československu, kde tato mise může spolupracovati s organizací a výcviku branné síly československého státu.

Československo bude je mít mezi důstojníky, které vysílá k svým spojencům nebo přátelům, najmě do Francie, aby zdokonalili svůj výcvik, a zejména mezi mladými muži, kteří se cvičí ve vojenských školách, stýkající se s důstojníky národa spřáteleného a spojeneckého, a učíce se jejich metodám a jazyku.

Kdo pochybuje, že tato přátelská a bratrská součinnost za míru přinese nám za války prospěch na bojištích?

Otázka ještě choulostivější jest uskutečnění organizací, kterou by mohl ihned vstoupiti v hospodářský život koalice.

Poněvadž je založena, jak jsme viděli, na příslušné koncentraci vládní moci státu, na koncentraci, která se přičí všem zákonům hospodářským, nebude ji lze uskutečniti již v míru, nýbrž jen připraviti.

Podle generála Debeneye „lze předem jen předvídati, kterých orgánů bude za války nezbytně třeba, předurčiti muže, kteří je budou spravovati, připraviti opatření, která bude třeba naříditi, a pravidla, která bude třeba předepsati, neboli bude třeba na základě zákonných disposic vybudovati hospodářskou mobilisaci země, podobající se hlavními rysy hospodářské mobilisaci, kterou svoji železnou rukou improvisovala světová válka. Je-li hospodářská mobilisace připravena, může stát rychle vstoupiti do koalice. Za konfliktu tedy, jak jsme viděli, stejné potřeby stvoří u spojenců podobné organizace, schopné příznivě působiti pro sblížení mezispojenecké.“

Tato práce přísluší vládě. Ve Francii jest na cestě velmi dobré. Instituce, která se má zabývati touto věcí, jest Nejvyšší rada národní obrany, ke které jsou připojeny studijní komise a stálý sekretariát. Máme za to, že studium pokročilo tak daleko, že vláda vhrzku podá v parlamentě i v senátě osnovu zákona o národní mobilisaci.

V Československu tato otázka méně pokročila, avšak i zde je na dobré cestě. Bylo rozhodnuto utvořiti Nejvyšší radu národní obrany, a organizují se studijní orgány podobné francouzským.

Dospěl jsem ke konci své studie, zbývá mi závěr.

Abych vhodně skončil o předmětu tak delikátním a často i velmi aktuálním, budu se opět dovolávati mistra, jehož významná slova jsem mnohokrát uvedl, totiž generála Debeneye, nynějšího náčelníka hlavního štábu francouzské armády. Zde jsou jeho slova; je nesnadno promluvití lépe:

„Připraviti jednotné velení, připraviti hospodářskou součinnost, toť dílo míru. Jest nutné, jest dostatečné? Zjistěte nikoliv, poněvadž se spojenecké vlády, sdružené v Nejvyšší radě, nikdy nebudou cítiti dosti silně, aby skoncovaly řešení tak závažná, vyžadující takového přemáhání, nebude-li je současně pobádati a podporovati nekolisavý, oživující a velitelský duch spojenecký.“

Řešiti otázky mezispojenecké, ať vojenské, ať hospodářské, s mentalitou lenního pána či vasalskou, je předem spěti k neúspěchu. Ústřední mocnosti podaly důkaz, že duch feudální je nezpůsobitý. Dohodovým mocnostem se však podařilo, právě, poněvadž podle svých tradic dbaly naprostě rovnosti spojenců, utvořiti koalici, jejíž síly vojenské i síly hospodářské vpravdě byly koordinovány.

Koaliční duch, jehož vliv daleko přesahuje okruh činnosti Nejvyšší rady, rozšiřuje se až k poslednímu bojovníkovi. Fidi i nejskromnější úsilí, jest výzvu k morálním silám. Není pochyby, že otázky, čím více mohutněji, tím zájímají více lidí, a tím větší důležitosti nabývá jejich morální stránka. A jakého rozpětí může tato morální stránka nabýti, jde-li o probudilí masu lidské, jakými jsou moderní národy!

Nevzbudí-li v těchto masách mimo ideje zájmů materiálních, čistě národních, žádná jiná myšlenka ohlasu, jestliže struny jejich citů se rozezvučí jen pýchou dobytelskou a naději na kořist, bude ovšem scházeti podklad k jednotnosti názorů a citů, kterých vyžaduje život koalice. Musí býti vznešená myšlenka, ne-

náročné cítění, aby se vybavilo a sloučilo to, co čistě lidského jest v různých národech. Porušení neutrality Belgie přes dané slovo a přes podpis na smlouvě, toto porušení, vzbudivší pocit všeobecného a spravedlivého rozhorlení, zplodilo ducha koalice Dohody; tento duch se zesílil a rozvíjel se hlubokým přesvědčením, že věc hájená jest věcí Svobody.“

Tento duch zajisté také nadchne Francii a Československo, budou-li tyto přátelské a nyní spojenecké národy jednoho dne znovu nuceny, aby pozvedly zbraně na obranu ohrožené samostatnosti a národního dědictví.
